

Projekty strategiczne w ramach programu LIFE

Stanowią pomost między strategią a działaniami w terenie, ale trudno ocenić ich oddziaływanie

EUROPEJSKI
TRYBUNAŁ
OBRACHUNKOWY

Spis treści

Punkty

01-14 | **Najważniejsze informacje o kontroli**

01-07 | Dlaczego Trybunał skontrolował ten obszar?

08-14 | Co ustalił i zaleca Trybunał?

15-52 | **Omówienie uwag Trybunału**

15-28 | **Projekty strategiczne LIFE na ogół zapewniają cenne wsparcie, ale w ustalaniu priorytetów w zakresie potrzeb występują niedociągnięcia**

15-22 | Koncepcja projektów strategicznych LIFE zakłada wsparcie wdrożenia strategii środowiskowych i klimatycznych

23-28 | Projekty strategiczne nie zawsze są dostosowane do najważniejszych problemów środowiskowych, z którymi borykają się państwa członkowskie

29-52 | **Nie udało się w pełni wykorzystać potencjału projektów strategicznych LIFE, a ich oddziaływanie trudno jednoznacznie określić**

29-41 | W projektach strategicznych LIFE przyjmuje się niespójne podejścia do uruchamiania dodatkowych środków finansowych i rozpowszechniania rezultatów

42-47 | Zapewnienie trwałości wyników pozostaje problematyczną kwestią

48-52 | Trudno jednoznacznie ocenić wkład projektów strategicznych LIFE we wdrażanie powiązanych z nimi strategii i unijnych celów

Załączniki

Załącznik I – O kontroli

Załącznik II – Przegląd 22 projektów strategicznych LIFE objętych próbą kontrolną Trybunału

Akronimy

Glosariusz

Odpowiedzi Komisji

Kalendarium

Zespół kontrolny

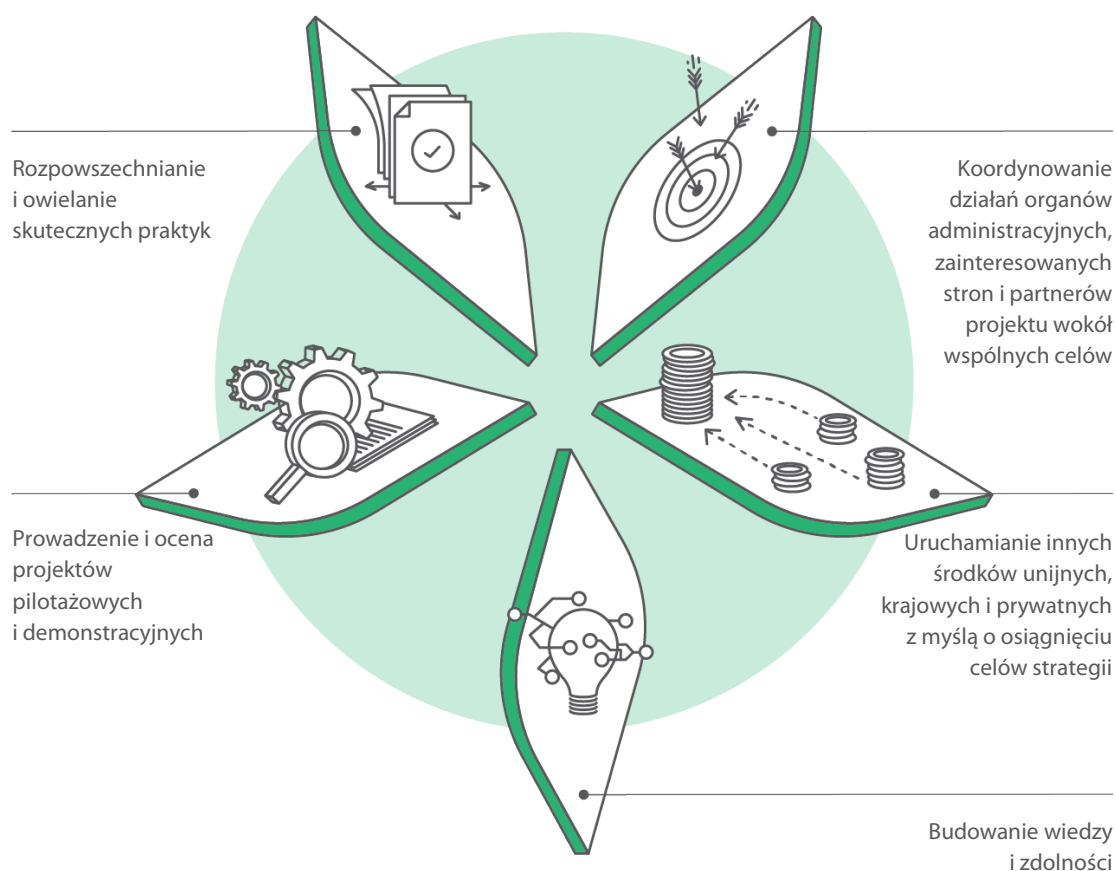
01

Najważniejsze informacje o kontroli

Dlaczego Trybunał skontrolował ten obszar?

- 01** W ramach programu LIFE, uruchomionego w 1992 r., finansuje się projekty wspierające realizację polityki UE w dziedzinie środowiska i klimatu. Program ten jest zarządzany przez Komisję Europejską i Europejską Agencję Wykonawczą ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska (CINEA). Ze środków programu wspiera się inicjatywy takie jak [Europejski Zielony Ład](#) i [unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030](#). W okresie programowania 2014–2020 programowi LIFE przyznano budżet w wysokości 3,5 mld euro, a w okresie 2021–2027 kwotę tę zwiększono do 5,4 mld euro. W ramach programu LIFE zazwyczaj finansowano projekty koncentrujące się na ochronie przyrody i różnorodności biologicznej lub poprawie stanu środowiska i klimatu.
- 02** W 2014 r. Komisja wprowadziła do programu LIFE projekty zintegrowane, a w 2021 r. – projekty strategiczne. Oba te rodzaje projektów (zwanych dalej łącznie „projektami strategicznymi”) mają za cel wspieranie państw członkowskich UE we wdrażaniu na szerszym obszarze strategii i planów w zakresie środowiska i klimatu wynikających z obowiązujących przepisów unijnych. W zamierzeniu powinny one prowadzić do usunięcia barier we wdrażaniu odpowiednich strategii. Za koordynację działań w ramach tych projektów zazwyczaj odpowiadają organy administracji publicznej. Realizacja projektów strategicznych trwa przeciętnie około ośmiu lat; typowe działania prowadzone w takich projektach przedstawiono na [rys. 1](#).

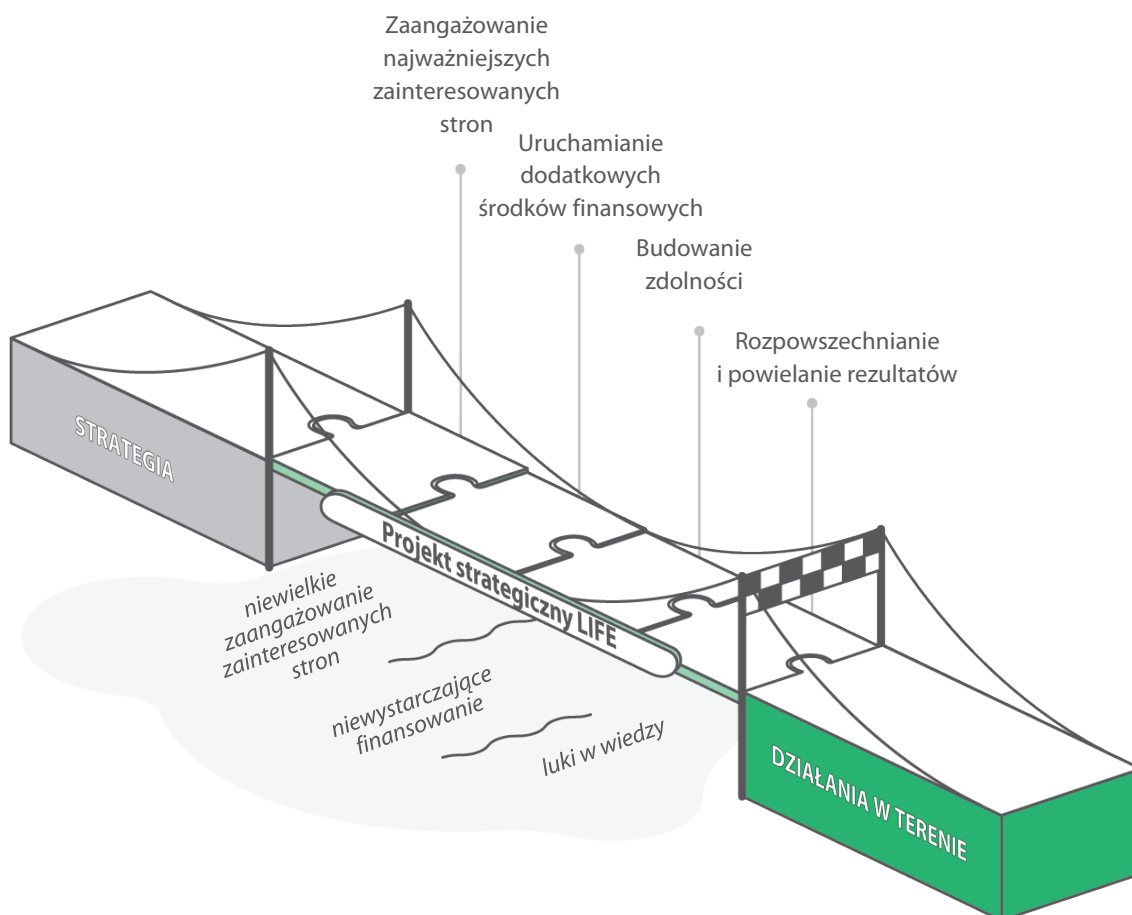
Rys. 1 | Typowe działania prowadzone w ramach projektów strategicznych LIFE

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 03** W okresie programowania 2014–2020 w ramach programu LIFE przeznaczono 701 mln euro na 70 projektów strategicznych (od 7 do 16 mln euro na projekt). Zgodnie ze stanem na kwiecień 2025 r. w okresie 2021–2027 na kolejne 25 projektów strategicznych przydzielono 436 mln euro (od 10 do 30 mln euro na projekt).
- 04** Projekty strategiczne LIFE wprowadzono, aby przyspieszyć wdrażanie planów i strategii w zakresie środowiska i klimatu opracowanych przez organy państw członkowskich ([rys. 2](#)). Komisja promowała je również jako sposób na przyciągnięcie dodatkowego finansowania w tych obszarach polityki. Uznawszy projekty strategiczne za skuteczne, w kolejnym okresie, 2021–2027, Komisja przyznała na te projekty podobną część środków programu LIFE, a jednocześnie rozszerzyła zakres ich potencjalnego zastosowania.

Rys. 2 | Projekty strategiczne LIFE mają pozwolić przejść od strategii do działań w terenie

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 05** W ramach niniejszej kontroli Trybunał ocenił skuteczność projektów strategicznych LIFE jako narzędzia wspomagającego państwa członkowskie we wdrażaniu konkretnych kluczowych planów i strategii ukierunkowanych na realizację unijnych celów w dziedzinie środowiska i klimatu. W szczególności Trybunał zbadał, czy Komisja opracowała ramy projektów strategicznych w taki sposób, aby były one skuteczne i zgodne z zamierzeniami, oraz czy w ramach projektów wybranych do kontroli osiągnięto wyznaczone cele.
- 06** Na potrzeby oceny Trybunał oparł się na doświadczeniach i wnioskach wyciągniętych z okresu programowania 2014–2020 i zbadał, w jaki sposób zostały one uwzględnione przy opracowywaniu projektów strategicznych na lata 2021–2027. Na [rys. 3](#) przedstawiono sposób gromadzenia dowodów kontroli.

Rys. 3 | Trybunał pozyskał dowody kontroli z różnych źródeł

PRZEGLĄD

odpowiednich danych i dokumentów,
w tym prawodawstwa i rocznych
programów prac na lata 2014–2020
i 2021–2027

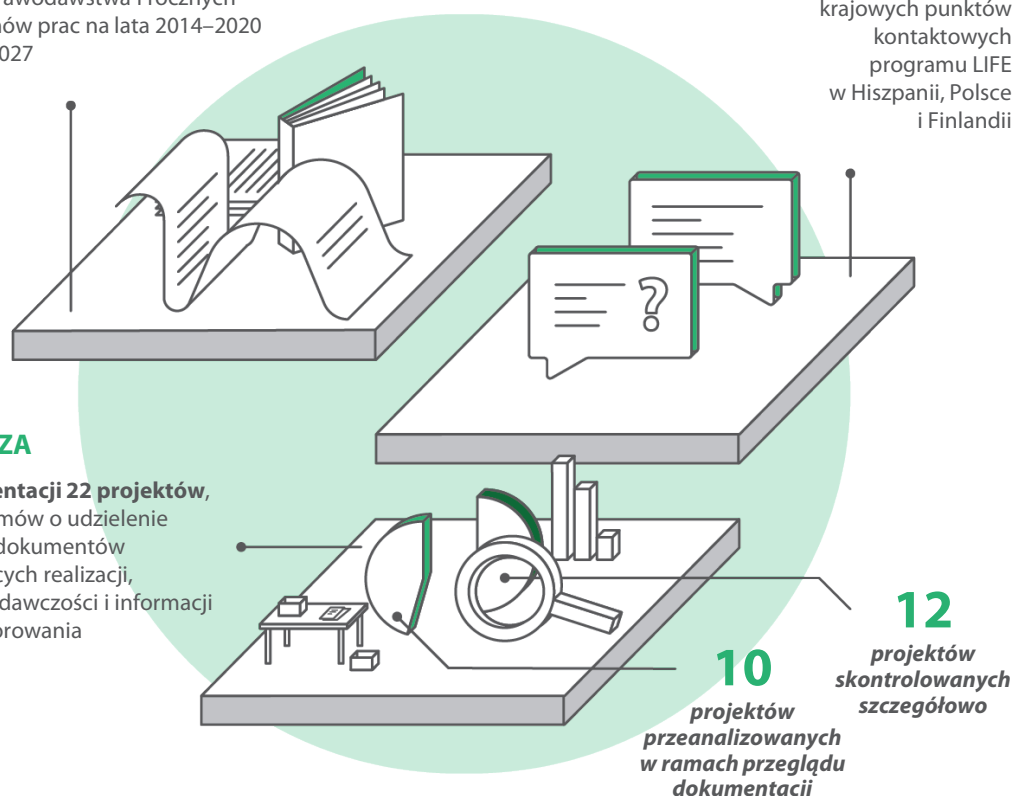
WYWIADY

z urzędnikami
odpowiedzialnymi
za program LIFE
pracującymi w Komisji
i CINEA

z koordynatorami
projektów,
partnerami projektu
i przedstawicielami
krajowych punktów
kontaktowych
programu LIFE
w Hiszpanii, Polsce
i Finlandii

ANALIZA

dokumentacji 22 projektów,
w tym umów o udzielenie
dotacji, dokumentów
dotyczących realizacji,
sprawozdawczości i informacji
z monitorowania

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 07** Trybunał wybrał ten temat ze względu na duże zainteresowanie kwestiami środowiska i klimatu – zarówno wśród kluczowych zainteresowanych stron, jak i ogółu społeczeństwa – a także z uwagi na to, że projekty strategiczne LIFE obejmują szeroki wachlarz ważnych strategii środowiskowych i klimatycznych. Ponadto projekty te stanowią istotną część finansowania z programu LIFE. Trybunał opublikował dotychczas tylko jedno [sprawozdanie dotyczące programu LIFE](#) – 12 lat temu. Kontrolerzy Trybunału oczekują, że ta nowa kontrola przyczyni się do lepszego zrozumienia rezultatów wypracowanych w projektach strategicznych LIFE. Ustalenia i zalecenia Trybunału umożliwią Komisji, CINEA i koordynatorom projektów skuteczniejsze dążenie do osiągnięcia celów UE w dziedzinie środowiska i klimatu. Więcej informacji na temat skontrolowanego zagadnienia, zakresu kontroli i podejścia kontrolnego można znaleźć w [załączniku I](#).

Co ustalił i zaleca Trybunał?

- 08** Trybunał stwierdził, że ogólnie rzecz biorąc, projekty strategiczne LIFE ułatwiają realizację planów i strategii opracowanych przez państwa członkowskie. Jest to możliwe dzięki angażowaniu kluczowych zainteresowanych stron, uruchomieniu dodatkowego finansowania i promowaniu ciągłości działań niezależnie od zmian w polityce krajowej i niepewnych perspektyw budżetowych. Niemniej w procesie wyboru projektów nie zawsze uwzględnia się najważniejsze potrzeby danego państwa członkowskiego w dziedzinie środowiska i klimatu. Tym samym nie zawsze wybierane są i wspierane projekty o największym oddziaływaniu. Trybunał wykrył niespójności, jeśli chodzi o sposób prowadzenia sprawozdawczości w ramach projektów strategicznych dotyczącej uruchomionych dodatkowych środków finansowych oraz sposób rozpowszechniania informacji na temat tych projektów na platformach ogólnounijnych. Ponadto kontrolerzy wykryli uchybienia w rozwiązaniach, które mają gwarantować trwałość rezultatów wypracowanych w projektach. Wreszcie obecne podejścia do kwestii monitorowania nie pozwalają na odpowiednią ocenę wkładu projektów strategicznych LIFE w realizację unijnych celów środowiskowych i klimatycznych.

Projekty strategiczne LIFE na ogół zapewniają cenne wsparcie, ale w ustalaniu priorytetów w zakresie potrzeb występują niedociągnięcia

- 09** Projekty strategiczne LIFE wprowadzono w momencie, gdy szereg planów i strategii wymaganych na mocy prawodawstwa UE w zakresie środowiska i klimatu miało wkrótce wejść w etap wdrażania. Projekty te umożliwiają zaangażowanie kluczowych zainteresowanych stron, mimo że podmioty faktycznie wdrażające dany plan lub strategię nie zawsze są beneficjentami projektu. Takie zaangażowanie kluczowych zainteresowanych stron ma na celu odpowiednie wzięcie pod uwagę potrzeb i celów określonych w strategii powiązanej z projektem. Ponieważ projekty te pozwalają uruchomić dodatkowe środki finansowe i obejmują wiele cykli wyborczych, ogólnie rzecz biorąc, stwarzają one ramy wspierające realizację strategii (pkt [15–22](#)).
- 10** Projekty strategiczne LIFE kwalifikują się do objęcia wsparciem, jeśli ułatwiają realizację strategii oficjalnie przyjętej przez dane państwo członkowskie. Komisja może być zaangażowana w opracowywanie lub przyjmowanie planów lub strategii państw członkowskich, w zależności od odpowiednich przepisów sektorowych. Procedura wyboru projektów strategicznych nie obejmuje jednak systematycznej oceny celów i działań przewidzianych w strategii powiązanej z danym projektem strategicznym, ponieważ nie jest to wymagane na mocy przepisów. Komisja jest świadoma problemów środowiskowych

i klimatycznych, z którymi borykają się państwa członkowskie, ale nie zawsze uwzględniała je w procesie wyboru projektów (pkt 23–28).

Zalecenie 1

Lepsze dostosowanie projektów strategicznych LIFE do zidentyfikowanych problemów środowiskowych i klimatycznych

Komisja powinna zapewnić lepsze dostosowanie projektów strategicznych LIFE do konkretnych problemów środowiskowych i klimatycznych występujących w poszczególnych państwach członkowskich (takich jak te określone w przeglądach wdrażania polityki ochrony środowiska).

Termin realizacji: grudzień 2026 r.

Nie udało się w pełni wykorzystać potencjału projektów strategicznych LIFE, a ich oddziaływanie trudno jednoznacznie określić

- 11** Wprowadzono wymóg, by projekty strategiczne LIFE prowadziły do uruchomienia dodatkowych środków finansowych z różnych źródeł. Chociaż we wszystkich 22 projektach objętych próbą kontrolną Trybunału prowadzono tego rodzaju działania, brak jest szczegółowych wytycznych dotyczących tego, co można zakwalifikować jako uruchomione dodatkowe środki finansowe. Ponadto niewystarczające kontrole ze strony Komisji uniemożliwiają jakąkolwiek miarodajną ocenę wartości dodanej projektów strategicznych w tym względzie. Zgłaszając łączną wartość wszystkich środków finansowych uruchomionych w ramach projektów strategicznych LIFE, Komisja uwzględnia prognozy dotyczące trwających projektów, a nie kwoty faktycznych wydatków (pkt 30–36).

Zalecenie 2

Wyjaśnienie koncepcji uruchamiania dodatkowych środków finansowych i poprawa sprawozdawczości w tym zakresie

Aby promować spójne podejście do kwestii uruchamiania dodatkowych środków finansowych i poprawić sprawozdawczość w zakresie łącznej wartości tych środków na poziomie programu, Komisja powinna:

- a) sprecyzować, co dokładnie stanowi uruchomione finansowanie, tj. określić kryteria, na podstawie których finansowanie zewnętrzne uznaje się za uruchomione w ramach danego projektu strategicznego;
- b) przeprowadzać kontrole w celu upewnienia się, że sprawozdawczość w ramach projektów strategicznych dotyczących uruchomionych dodatkowych środków finansowych jest zgodna z ustanowionymi kryteriami;
- c) uzupełnić własną sprawozdawczość na temat uruchomionych środków na poziomie programu o dane dotyczące rzeczywistych wydatków.

Termin realizacji: grudzień 2026 r.

- 12** Komisja ustanowiła szereg platform wymiany wiedzy i dobrych praktyk w kwestiach środowiska, klimatu i gospodarki o obiegu zamkniętym. Spośród 12 projektów objętych próbą Trybunału w 10 przypadkach nie korzystano jednak z tych platform. Niski wskaźnik wykorzystania zaobserwowany w próbie utrudnia rozpowszechnianie rezultatów wypracowanych w projektach i powielanie udanych rozwiązań w całej UE (pkt [37–41](#)).

Zalecenie 3

Promowanie korzystania z ogólnounijnych platform służących rozpowszechnianiu i powielaniu dobrych praktyk

Aby usprawnić rozpowszechnianie i powielanie dobrych praktyk w ramach projektów strategicznych, Komisja powinna promować i zalecać wykorzystywanie istniejących platform tematycznych, baz danych i narzędzi do opracowywania nowych projektów strategicznych, a także do dzielenia się rezultatami i wyciągniętymi wnioskami.

Termin realizacji: grudzień 2026 r.

- 13** Celem planów po zakończeniu finansowania z programu LIFE (planów „After-LIFE”) jest zapewnienie, by korzyści płynące z projektów strategicznych utrzymywały się po zakończeniu początkowego okresu finansowania. Skuteczność tych planów jest jednak ograniczona ze względu na brak szczegółowych wytycznych dotyczących ich treści, niespójne zaangażowanie organów wdrażających oraz brak rozliczalności, jeśli chodzi o realizację planów. Koordynatorzy opracowują plany „After-LIFE”, ale niekoniecznie zarządzają ich wdrożeniem lub otrzymanym finansowaniem (pkt [42–47](#)).

Zalecenie 4

Zwiększenie trwałości rezultatów wypracowanych w projektach strategicznych

Aby zwiększyć oddziaływanie projektów strategicznych i trwałość wypracowanych rezultatów, Komisja powinna zwrócić się do organów odpowiedzialnych za wdrażanie danej strategii o aktywny udział w opracowywaniu i realizacji planów po zakończeniu finansowania z programu LIFE.

Termin realizacji: czerwiec 2026 r.

- 14** Ponieważ we wszystkich projektach LIFE – zarówno standardowych projektach, jak i projektach strategicznych – stosuje się te same wskaźniki, szczegółowe cele obowiązujące w projektach strategicznych, takie jak zmiany w strukturze zarządzania i zaangażowanie zainteresowanych stron, nie są mierzone, a postępy dotyczące tych wskaźników nie są w pełni uwzględniane w sprawozdawczości na temat wyników. W rezultacie pomimo ustanowienia wskaźników na poziomie projektu trudno jest monitorować wyniki wypracowane w ramach projektów strategicznych na poziomie programu. Ocenę wkładu tych projektów w realizację celów środowiskowych i klimatycznych UE dodatkowo komplikuje fakt, że do czasu udostępnienia wartości pośrednich i zgłoszenia ich przez koordynatorów projektów ocena programu LIFE opiera się na prognozach (pkt 48–52).

Omówienie uwag Trybunału

Projekty strategiczne LIFE na ogół zapewniają cenne wsparcie, ale w ustalaniu priorytetów w zakresie potrzeb występują niedociągnięcia

Koncepcja projektów strategicznych LIFE zakłada wsparcie wdrożenia strategii środowiskowych i klimatycznych

- 15** Projekty strategiczne LIFE powinny wspierać wdrażanie krajowych, regionalnych i lokalnych strategii środowiskowych i klimatycznych. Projekty te powinny angażować wiele zainteresowanych stron z sektora publicznego i prywatnego, tak aby promować wertykalną i horyzontalną współpracę w zainteresowanych instytucjach. Ponadto powinny one pozwolić na uruchomienie dodatkowych środków na finansowanie działań uzupełniających wspierających wdrożenie powiązanych z nimi planów, planów działania i strategii (zwanymi łącznie w niniejszym sprawozdaniu „planami i strategiami”). Mając powyższe na uwadze, Trybunał zbadał, czy koncepcja projektów strategicznych pozwoliła w praktyce na zaangażowanie wielu zainteresowanych stron oraz uwzględnienie wielu rodzajów planów i strategii, a także czy umożliwiła wsparcie realizacji powiązanych z tymi projektami strategii. Trybunał przyjrzał się również szczegółowo koncepcji 22 projektów objętych próbą kontrolną (pkt [14 załącznika I](#)).
- 16** Koncepcja projektów strategicznych LIFE została przedstawiona i omówiona w [ocenie skutków towarzyszącej wnioskowi dotyczącemu rozporządzenia w sprawie programu LIFE na lata 2014–2020](#). W ocenie tej podkreślono potrzebę zwiększenia synergii i komplementarności z innymi funduszami UE, sprawniejszego wdrażania i lepszej integracji polityki w zakresie środowiska i klimatu oraz lepszego zarządzania, zaangażowania zainteresowanych stron i dzielenia się wiedzą. Koncepcja ta zyskała poparcie państw

członkowskich i została następnie uwzględniona w [rozporządzeniu LIFE na lata 2014–2020](#). Więcej informacji na temat koncepcji projektów strategicznych można znaleźć w [załączniku I](#).

- 17** W jednym projekcie strategicznym LIFE uczestniczy średnio 18 partnerów (w porównaniu z zaledwie sześcioma w standardowych projektach LIFE). Warunkiem wstępnym, od którego zależy powodzenie projektu strategicznego, jest zaangażowanie wszystkich kluczowych zainteresowanych stron. Zaangażowanie podmiotów, które ponoszą ostateczną odpowiedzialność za wdrażanie strategii, jest szczególnie ważne, ponieważ gwarantuje odpowiednie uwzględnienie potrzeb i celów określonych w strategiach powiązanych z projektami. Ogólnie rzecz biorąc, Trybunał stwierdził, że w ramach projektów udało się zaangażować kluczowe zainteresowane strony. Niemniej sześć z 22 projektów strategicznych objętych próbą kontrolną Trybunału (cztery z okresu 2014–2020 i dwa z okresu 2021–2027) nie było koordynowanych przez podmiot odpowiedzialny za realizację odnośnej strategii, a w dwóch przypadkach (oba z okresu 2014–2020) podmiot ten nie był beneficjentem, mimo że było to wymagane.
- 18** Przyjęta koncepcja projektów strategicznych przewiduje różne podejścia do opracowywania projektu – prace nad projektem mogą rozpocząć się z inicjatywy organów władzy albo społeczeństwa obywatelskiego ([ramka 1](#)).

Ramka 1

Różne podejścia do opracowywania projektów strategicznych LIFE

Polska: podejście oddolne i oddziaływanie projektu na przepisy na szczeblu krajowym

W przypadku [województwa małopolskiego](#) celem projektu strategicznego jest poprawa jakości powietrza w Małopolsce. Projekt stanowi przykład podejścia oddolnego – organizacja pozarządowa działająca na rzecz ochrony środowiska, Krakowski Alarm Smogowy, starała się podnieść świadomość obywateli i doprowadziła do opracowania projektu strategicznego mającego wspierać wdrożenie regionalnego programu ochrony powietrza.

Od czasu uruchomienia projektu województwo uczestniczy w charakterze lidera i doradcy w pracach krajowych grup roboczych opracowujących działania w zakresie eliminowania zanieczyszczeń powietrza (takich jak ogólnokrajowe normy dotyczące paliw węglowych oraz zmiany prawa umożliwiające wprowadzanie uchwał antysmogowych na szczeblu województwa).

Finlandia – ogólny krajowy plan działania

Plan działania opracowany przez fińskie Ministerstwo Środowiska (zob. zrzut ekranu poniżej) stanowi podstawę ogólnego podejścia do planowania, w ramach którego wykorzystuje się projekty LIFE do wdrożenia strategii krajowych i zapewnienia ich terminowego przygotowania. Plan działania został po raz pierwszy wdrożony w latach 2014–2020; do tej pory wszystkie wstępnie wybrane strategie były objęte wsparciem w ramach projektów strategicznych LIFE.

Timeline for Strategic LIFE -projects	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035
Freshabit 20 M€	2,9	2,9													
Circwaste 18,5 M€	2,3	2,3	2,3												
Canemure 15,3 M€	2,2	2,2	2,2	2,2											
Biodiversea 19,9 M€	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5						
PlastLIFE 18,8 M€	cn	fp	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7						
Priodiversity Life 50 M€			cn	fp	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3			
ACE Life (20 M€)			cn	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5			
"Water basin management plans" Life (20 M€)				cn	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5		
Climate change adaptation" Life (20 M€)					cn	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	
Strategic programme to promote a circular economy (20 M€)						cn	fp	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Combined annual (mean) budget	7,4	9,9	9,7	16,2	16,5	19	21,5	2028 Next funding period							
% growth in relation to 2021		134	131	219	223	257	291								
		cn	Project preparation, cn=concept note submitted												
		fp	Project preparation, fp=full proposal submitted												
		2,7	Project ongoing, number indicates the mean annual budget in M€												

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy; załącznik 1 do publikacji Harju-Autti, P., Sahla, M., Rinta-Kanto, E., „LIFE integrated projects – What did we learn? Assessment of EU LIFE integrated projects 2014–2020”, publikacje fińskiego Ministerstwa Środowiska, 2023:9.

- 19** Wszystkie 95 projektów strategicznych w toku (według stanu na kwiecień 2025 r.) miało według założeń trwać przez dłuższy okres – średnio około ośmiu lat.

Projekty długoterminowe obejmują zazwyczaj wiele cykli wyborczych i zapewniają stabilność w realizacji strategii, niezależnie od zmieniających się priorytetów wynikających ze zmian politycznych lub budżetowych (*ramka 2*). Pomimo zmieniających się okoliczności żaden z 95 projektów strategicznych nie został anulowany.

Ramka 2

Przykład znaczenia projektów strategicznych LIFE w obliczu zmieniających się priorytetów

W ramach projektu ACE, jednego z fińskich projektów strategicznych skontrolowanych przez Trybunał, zapewnia się wsparcie na rzecz realizacji krajowego średniookresowego planu politycznego dotyczącego zmiany klimatu w sektorach, w których redukcja emisji stanowi wyzwanie. Realizacja projektu rozpoczęła się w styczniu 2024 r. i potrwa do grudnia 2030 r. (wkład UE wynosi 12,0 mln euro).

Według koordynatorów projektu ACE odgrywa on kluczową rolę w realizacji i rozwoju fińskiej polityki klimatycznej, ponieważ krajowe finansowanie działań w dziedzinie klimatu zostało ograniczone, a fiński fundusz klimatyczny został zlikwidowany.

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 20** Wprowadzono wymóg, by projekty strategiczne prowadziły do uruchomienia dodatkowych środków finansowych mających pomóc we wdrażaniu powiązanej z nimi strategii. Trybunał stwierdził, że zdolność koordynatora projektu do uruchomienia dodatkowych środków finansowych i zarządzania nimi jest większa, jeśli jednocześnie pełni on funkcję instytucji zarządzającej w odniesieniu do funduszu unijnego lub krajowego (*ramka 3*), ponieważ instytucje zarządzające nadzorują wybór i realizację projektów oraz zarządzają nimi finansowo w ramach danego programu.

Ramka 3

Przykład wykorzystania środków finansowych na projekty strategiczne LIFE

Celem projektu *Intermares* jest rozwój sieci Natura 2000 w hiszpańskim środowisku morskim dzięki zastosowaniu „priorytetowych ram działania”. Realizacja projektu rozpoczęła się w styczniu 2017 r. i potrwa do czerwca 2026 r. (wkład UE wynosi 13,4 mln euro).

Koordynatorem projektu jest Fundación Biodiversidad, fundacja publiczna podlegająca Ministerstwu Transformacji Ekologicznej i Wyzwań Demograficznych. Aby pozyskać środki finansowe na rzecz strategii powiązanej z projektem, koordynator – jako instytucja zarządzająca i instytucja pośrednicząca w odniesieniu do Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz krajowych mechanizmów finansowania – zapewnił, by zaproszenia do składania wniosków uwzględniały potrzeby i cele przewidziane w projekcie strategicznym.

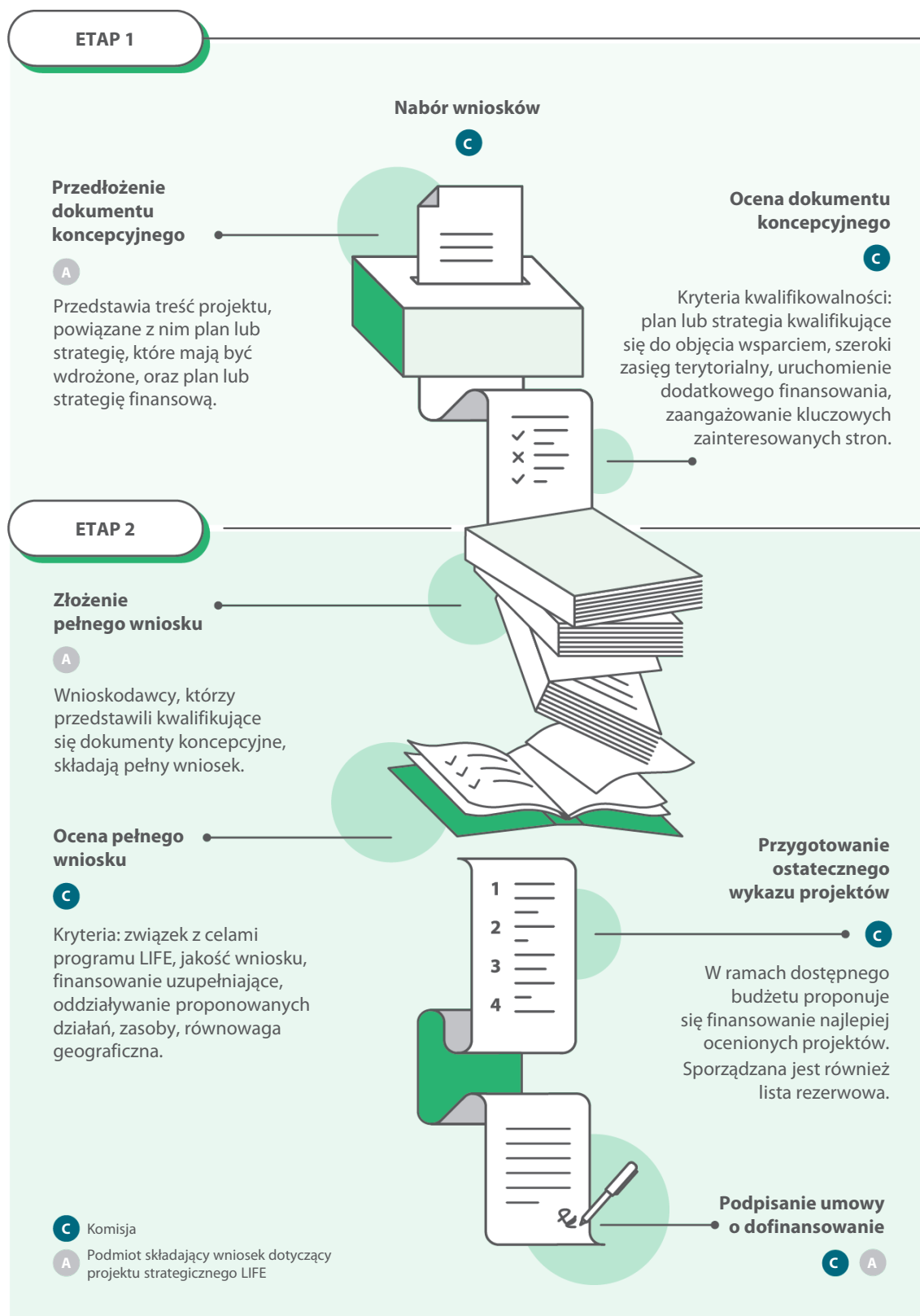
Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 21** Komisja wprowadziła wiele możliwości wspierania organów odpowiedzialnych za projekty strategiczne LIFE na wszystkich etapach realizacji, od opracowywania wniosku po sprawozdawczość. Możliwości te obejmują pomoc techniczną przy opracowywaniu wniosków dotyczących projektów strategicznych, zaangażowanie krajowych punktów kontaktowych programu LIFE, szkolenia dla nowych koordynatorów projektów oraz spotkania Platformy LIFE.
- 22** Trybunał uważa, że dzięki wspomnianym wyżej dwóm głównym elementom koncepcji projektów strategicznych – zaangażowaniu kluczowych zainteresowanych stron i uruchomieniu dodatkowych środków finansowych – projekty te stanowią odpowiednie ramy wspierające realizację strategii obowiązujących w państwach członkowskich. Cel ten osiąga się w szczególności przez wspieranie koordynacji między różnymi szczeblami organów władzy i innymi podmiotami w dążeniu do realizacji wspólnych celów przy jednoczesnym uruchomieniu dodatkowych zasobów na finansowanie działań uzupełniających, które przyspieszają realizację planów i strategii powiązanych z danym projektem.

Projekty strategiczne nie zawsze są dostosowane do najważniejszych problemów środowiskowych, z którymi borykają się państwa członkowskie

- 23** Przy ocenie i wyborze projektów strategicznych, które mają zostać sfinansowane, należy priorytetowo potraktować te, które mogą mieć największe oddziaływanie. Oznacza to ukierunkowanie finansowania na projekty mające na celu rozwiązanie stwierdzonych problemów środowiskowych i klimatycznych. Aby ocenić, w jaki sposób Komisja wyłania projekty strategiczne, które należy potraktować priorytetowo, Trybunał przeanalizował przeglądy wdrażania polityki ochrony środowiska dostępne w momencie przeprowadzania poszczególnych procedur wyboru. Kontrolerzy Trybunału zbadali również toczące się postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego, aby określić, z jakimi problemami środowiskowymi i klimatycznymi państwa członkowskie borykały się w tamtym momencie. Na [rys. 4](#) pokazano, w jaki sposób Komisja wybiera projekty strategiczne do finansowania w ramach programu LIFE.

Rys. 4 | Proces wyboru projektów strategicznych LIFE

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 24** Trybunał stwierdził, że w procedurze wyboru projektów nie przewidziano systematycznej oceny strategii, które mają zostać wdrożone w ramach projektów strategicznych, pod kątem zapisanych w nich celów i działań. W zależności od mającego zastosowanie prawodawstwa sektorowego Komisja może uczestniczyć w opracowywaniu lub przyjęciu planów lub strategii państw członkowskich, co daje jej tym samym pewien stopień pewności, jeśli chodzi o ich adekwatność. Nie jest jednak zaangażowana w opracowywanie lub przyjmowanie wszystkich planów i strategii objętych wsparciem z programu LIFE. Komisja uważa, że do przyznania finansowania wystarczy, aby państwo członkowskie przyjęło określoną strategię.
- 25** Komisja dokonuje przeglądu problemów środowiskowych i klimatycznych, z jakimi borykają się państwa członkowskie, w swoich okresowych [przeglądach wdrażania polityki ochrony środowiska](#). Celem tych przeglądów jest określenie i wyeliminowanie kluczowych niedociągnięć we wdrażaniu, a także pierwotnych przyczyn tych niedociągnięć. Pierwszy przegląd Komisja opublikowała w 2017 r., a kolejne aktualizacje miały miejsce w 2019 i 2022 r. Ponadto w przypadku stwierdzenia, że dane państwo członkowskie nie przestrzega przepisów UE, Komisja wszczyna postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego.
- 26** Spośród 22 projektów strategicznych objętych próbą kontrolną Trybunału Komisja była świadoma występowania określonych problemów w momencie dokonywania oceny w dziewięciu przypadkach ([załącznik II](#)). Informacje na temat występowania konkretnych problemów środowiskowych i klimatycznych w danym państwie członkowskim nie są jednak uwzględniane w procesie wyboru projektów, a zatem nie są uwzględniane w ocenie punktowej. Przykładowo w ocenie projektów strategicznych dotyczących jakości powietrza realizowanych w trzech województwach w Polsce¹ nie uwzględniono faktu, że powiązane z projektami strategię odnosiły się do problemów, których dotyczyło trwające postępowanie w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego wszczęte w styczniu 2009 r. (zgodnie ze stanem na kwiecień 2025 r. nie zostało ono zakończone).
- 27** W procesie wyboru priorytetowo traktuje się równowagę geograficzną, zasadę zawartą w rozporządzeniach LIFE zarówno na okres 2014–2020², jak i okres 2021–2027³, a następnie rozwinęłą w ramach naborów wniosków dotyczących projektów strategicznych. Zasada ta ma zapewnić określoną dystrybucję geograficzną środków w procesie wyboru – wnioski państw członkowskich, w których obecnie nie jest realizowany żaden program strategiczny, mają pierwszeństwo, pod warunkiem że uzyskają

¹ [Województwo małopolskie, „Śląskie. Przywracamy błękit”, województwo podkarpackie.](#)

² [Art. 4 rozporządzenia \(UE\) nr 1293/2013.](#)

³ [Art. 9 ust. 5 i art. 14 lit. h\) rozporządzenia \(UE\) 2021/783.](#)

minimalną liczbę punktów. Trybunał dokonał przeglądu wszystkich 19 naborów wniosków, które ogłoszono w latach 2014–2023, i stwierdził, że w czterech przypadkach nacisk na kwestię równowagi geograficznej doprowadził do zatwierdzenia wniosków, które uzyskały mniejszą liczbę punktów, ale pochodziły z państw członkowskich, w których w tamtym czasie nie był realizowany żaden projekt strategiczny.

- 28** W procesie wyboru brakuje powiązania projektu z konkretnymi wyzwaniami środowiskowymi i klimatycznymi, które zostały zidentyfikowane w przypadku danego państwa członkowskiego. Ponadto stosowanie zasady równowagi geograficznej osłabia nacisk na jakość. Te niedociągnięcia w procesie wyboru sprawiają, że maleją szanse na wyłonienie i wsparcie projektów o największym oddziaływaniu.

Nie udało się w pełni wykorzystać potencjału projektów strategicznych LIFE, a ich oddziaływanie trudno jednoznacznie określić

W projektach strategicznych LIFE przyjmuje się niespójne podejścia do uruchamiania dodatkowych środków finansowych i rozpowszechniania rezultatów

- 29** Biorąc pod uwagę uniwersalny charakter celów środowiskowych i klimatycznych, ważne jest, aby beneficjenci mogli liczyć na wytyczne obejmujące przynajmniej kluczowe aspekty wdrażania projektów strategicznych. Takie wytyczne Komisji zapewniłyby spójność i zagwarantowałyby, że sprawozdawczość poszczególnych państw członkowskich będzie porównywalna. Wytyczne te powinny dotyczyć zasadniczych elementów koncepcji projektów strategicznych, takich jak kwestia uruchomienia dodatkowych środków finansowych i działania w zakresie rozpowszechniania.

Uruchomienie dodatkowych środków finansowych

- 30** W rozporządzeniach w sprawie programu LIFE nałożono wymóg, by projekty strategiczne prowadziły do uruchomienia dodatkowych środków finansowych z co najmniej jednego źródła unijnego, krajowego lub prywatnego⁴. Wymóg ten ma skłonić do finansowania działań, które uzupełniają działania prowadzone w ramach samego projektu strategicznego i przyczyniają się do realizacji strategii objętej projektem. Kontrolerzy Trybunału ocenili w odniesieniu do 22 projektów objętych próbą, czy i w jaki sposób w tych projektach

⁴ Art. 2 lit. d) [rozporządzenia \(UE\) nr 1293/2013](#); art. 2 pkt 2 [rozporządzenia \(UE\) 2021/783](#).

uruchomiono dodatkowe środki finansowe. Ocenili również sprawozdawczość dotyczącą uruchomionych dodatkowych środków finansowych i przeanalizowali, w jaki sposób Komisja zapewnia konsekwentne i spójne praktyki sprawozdawcze.

- 31** Trybunał stwierdził, że wszystkie 22 projekty strategiczne doprowadziły do uruchomienia dodatkowych środków finansowych – albo dzięki wykorzystaniu zdolności koordynatorów danego projektu jako instytucji zarządzającej funduszami UE lub funduszami państw członkowskich, albo dzięki wprowadzeniu mechanizmów koordynacji (np. spotkań w celu koordynacji polityki, ocen zakresu naborów wniosków, potwierdzenia kwalifikowalności działań w ramach projektu itp.) z podmiotami odpowiedzialnymi za odpowiednie unijne, krajowe lub prywatne źródła finansowania. W niektórych projektach stosowano oba te podejścia.
- 32** Komisja nie wydała szczegółowych wytycznych dotyczących tego, co dokładnie stanowi uruchomienie dodatkowego finansowania. Nie określiła w szczególności, w jakim zakresie koordynator danego projektu strategicznego musi być zaangażowany, by można uznać określoną inwestycję za uruchomione dodatkowe finansowanie. W naborach wniosków określa się ramy czasowe, które można wziąć pod uwagę, jeśli chodzi o uruchomione dodatkowe środki finansowe. Ramy czasowe obejmują środki, na które zaciągnięto zobowiązania lub które wydano jeszcze przed zatwierdzeniem danego projektu, tak jak miało to miejsce w przypadku 17 z 22 projektów strategicznych objętych próbą Trybunału.
- 33** W każdym projekcie strategicznym przyjęto odmienne podejście do ustalania kwoty uruchomionych dodatkowych środków finansowych i przekazywania informacji sprawozdawczych w tym zakresie. Spośród dziewięciu projektów z okresu 2014–2020, które Trybunał szczegółowo przeanalizował, tylko w dwóch z nich termin „uruchomione finansowanie” odnosił się wyłącznie do inwestycji, które można było bezpośrednio przypisać działaniom w ramach danego projektu strategicznego i działalności koordynatora danego projektu. W pozostałych siedmiu przypadkach wszelkie środki finansowe udostępnione w ramach terytorialnego lub czasowego zakresu strategii powiązanej z danym projektem strategicznym uznano za „uruchomione”, niezależnie od tego, czy można było je przypisać bezpośrednio danemu projektowi. Praktyka ta sprawia, że wykazanie wartości dodanej siedmiu projektów strategicznych pod względem uruchomienia dodatkowych środków finansowych jest niemożliwe.
- 34** Komisja i CINEA nie sprawdzają, czy zgłoszone dodatkowe środki zostały faktycznie uruchomione w wyniku działań w ramach projektu strategicznego. Trybunał stwierdza zatem, że kwoty zgłoszone jako „uruchomione finansowanie” nie są ani wiarygodne, ani porównywalne, w związku z czym nie jest możliwe ich agregowanie w żaden rzetelny sposób.

- 35** Komisja opublikowała zagregowane dane liczbowe w swojej ocenie programu LIFE na lata 2014–2020 i stwierdziła, że w ramach 70 projektów strategicznych sfinansowanych w latach 2014–2020 „łącznie uruchomiono dodatkowe 31,6 mld euro z szeregu uzupełniających źródeł finansowania”⁵. Podobne informacje zostały opublikowane w odniesieniu do okresu programowania 2021–2027 w rocznych [zestawieniach wyników programu](#). Trybunał uznaje również te dane liczbowe za niewiarygodne, ponieważ zostały one obliczone jako suma bardzo różnych wartości przedstawionych na [rys. 5](#).

Rys. 5 | Informacje sprawozdawcze na temat uruchomionych środków finansowych w ramach projektów strategicznych LIFE

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 36** We wszystkich projektach strategicznych objętych próbą kontrolną Trybunału udało się uruchomić dodatkowe środki finansowe. Kontrolerzy nie byli jednak w stanie określić dokładnie, jaki wkład wniosły te projekty w realizację strategii ze względu na brak jasnych wytycznych określających charakter i cel takiego finansowania. Ponadto, ponieważ ani Komisja, ani CINEA nie sprawdzają, czy dodatkowe finansowanie zgłoszone w ramach projektów strategicznych rzeczywiście zostało uruchomione dzięki tym projektom, niemożliwe jest przeprowadzenie miarodajnej agregacji danych i oceny wartości dodanej w tym względzie.

⁵ SWD(2024) 198 final, s. 16.

Rzeczpospolita

Rozpowszechnianie rezultatów na ogólnounijnych platformach

37 W rozporządzeniu LIFE na lata 2014–2020 podkreślono rolę projektów LIFE w promowaniu technologii środowiskowych i technologii związanych ze zmianą klimatu⁶ oraz wezwano Komisję do współpracy z krajowymi punktami kontaktowymi w tym zakresie⁷.

W przepisach podkreślono również znaczenie rozpowszechniania i udostępniania rezultatów wypracowanych w projektach finansowanych z programu LIFE, tak aby zapewnić szeroki dostęp do nowej wiedzy i innowacji oraz możliwość ich powielania lub dostosowywania przez innych. Trybunał zbadał, w jaki sposób rezultaty wypracowane w ramach projektów strategicznych były rozpowszechniane i powielane oraz co Komisja zrobiła, aby ułatwić te działania.

38 Komisja i inne podmioty zaangażowane w poszczególne etapy opracowywania polityki w zakresie środowiska i klimatu ustanowiły liczne platformy wymiany informacji na temat kwestii dotyczących środowiska (przyroda, różnorodność biologiczna, rozwiązania oparte na zasobach przyrody), klimatu (przystosowanie się do zmiany klimatu, w tym w kontekście miejskim) oraz gospodarki o obiegu zamkniętym.

39 W ramach wszystkich 12 projektów strategicznych, które kontrolerzy Trybunału szczegółowo przeanalizowali, stworzono strony internetowe, na których publikuje się informacje na temat rezultatów projektu. Wiedza i informacje na temat osiągniętych rezultatów są również rozpowszechniane na licznych krajowych i międzynarodowych konferencjach oraz na forum grup roboczych. Zachęca się również partnerów projektów do uczestniczenia we wspólnych forach i wykorzystywania okazji do budowania sieci kontaktów, zwłaszcza w wymiarze transgranicznym⁸. Niemniej tylko w przypadku dwóch ze wspomnianych 12 projektów (projekt [Nadapta](#) w Hiszpanii i [Circwaste](#) w Finlandii) wypracowane rezultaty są dostępne na odpowiednich platformach ogólnounijnych⁹ i krajowych, przy czym koordynatorzy pozostałych projektów nie wiedzieli nawet o istnieniu takich platform. Trybunał stwierdził również, że żaden z trzech krajowych punktów kontaktowych, których działalność przeanalizowano, nie promował korzystania z istniejących platform unijnych.

⁶ Motyw 5 rozporządzenia (UE) nr 1293/2013.

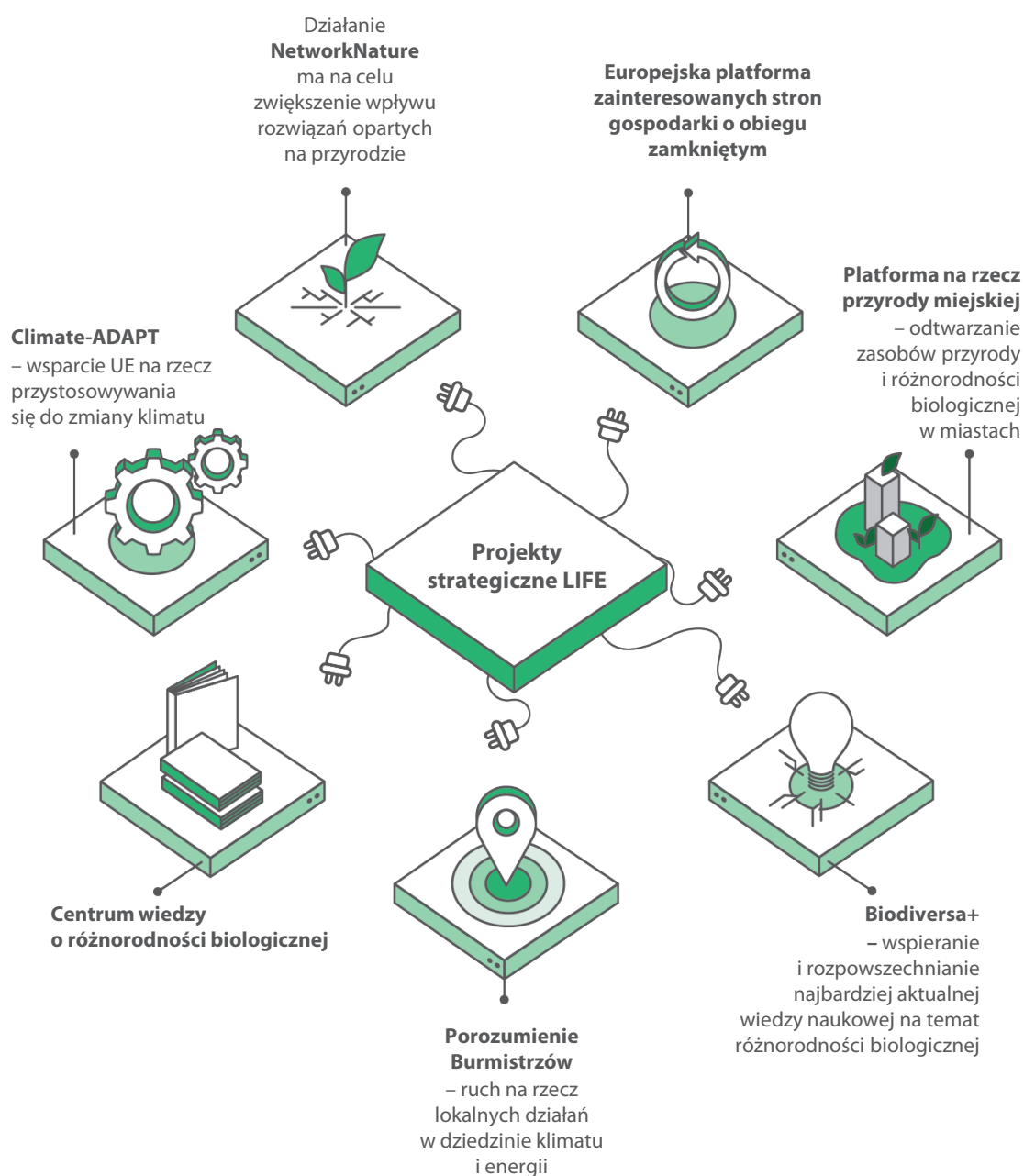
⁷ Motyw 37 rozporządzenia (UE) nr 1293/2013; motyw 31 rozporządzenia (UE) 2021/783.

⁸ Harju-Autti, P., Sahla, M., Rinta-Kanto, E., „LIFE integrated projects – What did we learn? Assessment of EU LIFE integrated projects 2014–2020”, publikacje fińskiego Ministerstwa Środowiska, 2023:9.

⁹ Europejska platforma zainteresowanych stron gospodarki o obiegu zamkniętym oraz europejska platforma przystosowania się do zmiany klimatu.

40 Choć podmioty realizujące projekty strategiczne skontrolowane przez Trybunał dzielą się wypracowaną wiedzą i wynikami za pośrednictwem stron internetowych i sieci partnerstw, rzadko wykorzystują one możliwości rozpowszechniania informacji w całej UE. W rezultacie większość ogólnounijnych platform tematycznych, których można by użyć do tego celu, pozostaje w dużej mierze niewykorzystana (*rys. 6*).

Rys. 6 | Platformy ogólnounijne są rzadko wykorzystywane w projektach strategicznych LIFE

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 41** Działania w zakresie upowszechniania są jednym z kluczowych celów projektów strategicznych LIFE. Istnieje wyraźna potrzeba współpracy między Komisją a krajowymi punktami kontaktowymi, tak aby poprawić rozpowszechnianie rezultatów, dzielić się doświadczeniami i wiedzą oraz powielać dobre praktyki w całej UE. Komisja nie promuje jednak korzystania z ogólnounijnych platform rozpowszechniania wśród krajowych punktów kontaktowych i beneficjentów projektów.

Zapewnienie trwałości wyników pozostaje problematyczną kwestią

- 42** Plany po zakończeniu finansowania z programu LIFE (plany „After-LIFE”) to mechanizm opracowany w celu zapewnienia, by korzyści płynące z projektów strategicznych utrzymały się po zakończeniu początkowego okresu finansowania. Plany te stanowią obowiązkową część końcowej sprawozdawczości dotyczącej projektu. W ramach planów należy wyznaczyć cele na okres po finansowaniu, określić, w jaki sposób zostaną one osiągnięte, oraz wskazać dalsze potrzeby w zakresie finansowania i źródła finansowania¹⁰.
- 43** Trybunał dokonał przeglądu istniejącej metodyki planów „After-LIFE”, przeprowadził wywiady z pracownikami Komisji i CINEA oraz koordynatorami projektów, a także przeanalizował plany „After-LIFE” opublikowane dla dwóch ukończonych projektów strategicznych objętych próbą. W momencie przeprowadzania kontroli w ramach żadnych innych projektów strategicznych, które Trybunał szczegółowo przeanalizował, nie opracowano jeszcze takich planów. W [ramce 4](#) opisano treść dwóch planów „After-LIFE”, a także omówiono przykład planowania mającego zagwarantować trwałość wyników.

Ramka 4

Przykłady trwałości rezultatów wypracowanych w projektach strategicznych LIFE

¹⁰ Komisja Europejska, [sprawozdawczość na temat programu LIFE](#).

W ramach realizowanego w Finlandii projektu [Circwaste](#) zgromadzono dane gminne i krajowe na potrzeby wsparcia i monitorowania procesów recyklingu oraz gospodarki o obiegu zamkniętym, a także w celu opracowania wskaźników monitorowania, którymi można będzie się posłużyć w przyszłości. W fazie po zakończeniu finansowania z programu LIFE kontynuowane są prace w ramach partnerstw, sieci i programów materiałowych, które zostały ustanowione w trakcie realizacji projektu. Doprowadziło to do powstania nowych projektów i sieci. Nowo ustanowione [centrum wiedzy fachowej w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym](#) udostępnia swoje usługi przedsiębiorstwom, administracji i osobom prywatnym. Inne działania w ramach planu „After-LIFE” obejmują na przykład uruchomienie nowych projektów, zmianę statusu zatrudnienia personelu projektu (z tymczasowego na stały), kontynuację działalności grup współpracy regionalnej oraz nową platformę badań, monitorowania i danych wskaźnikowych w celu wsparcia badań i rozwoju oraz procesu podejmowania decyzji.

Z kolei w ramach [Freshabit](#), innego fińskiego projektu dotyczącego ochrony przyrody, skoncentrowano się na poprawie stanu zbiorników słodkowodnych i obszarów zlewni. Plan „After-LIFE” składał się z dwóch etapów: (i) określenie dalszych możliwości w zakresie monitorowania, sieci współpracy, modeli operacyjnych i stanu siedlisk; (ii) określenie nowych możliwości w zakresie prowadzenia interwencji, organów wdrażających i budżetu.

Działania po zakończeniu finansowania z programu LIFE związane z projektem obejmują monitorowanie skutków odbudowy zasobów przyrodniczych, stworzenie jednolitego systemu zarządzania danymi, opracowanie wytycznych i działania informacyjne. Praktyczne działania obejmują zarządzanie obszarami zlewni, poprawę stanu siedlisk, odbudowę terenów podmokłych będących siedliskami ptaków i ochronę zagrożonych gatunków.

Przedstawiciele podmiotów realizujących trzy polskie projekty ([województwo małopolskie](#), [„Śląskie. Przywracamy błękit”](#), [województwo podkarpackie](#)) wspierające wdrażanie regionalnych programów ochrony powietrza potwierdzili, że będą starali się między innymi utrzymać stanowiska wyszkolonych ekodoradców. Ekodoradcy ci będą nadal udzielać lokalnym społecznościom profesjonalnego wsparcia w uzyskiwaniu dotacji na wymianę systemów grzewczych i poprawę efektywności energetycznej budynków. Będą także promować działania i inwestycje mające na celu poprawę jakości powietrza i zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych, a także pomagać w uzyskiwaniu zewnętrznego wsparcia finansowego dla gmin.

- 44** Koncepcja planów „After-LIFE” ma jednakową postać w całym programie LIFE – nie wprowadzono w niej rozróżnienia na projekty strategiczne i standardowe projekty LIFE, które mają znacznie mniejszy zakres i służą innym celom. [Obowiązujące wytyczne](#) nie zawierają konkretnych instrukcji dostosowanych do projektów strategicznych, a dostępne przykłady, oparte na standardowych projektach sfinansowanych w 2011 i 2013 r., mają niewielkie praktyczne znaczenie w przypadku projektów strategicznych.
- 45** Komisja nie jest w stanie egzekwować wdrażania planów „After-LIFE”, ponieważ nie ma narzędzi prawnych, za pomocą których mogłaby zapewnić kontynuację działań projektowych po zakończeniu finansowania. W związku z tym może ona jedynie stosować standardowe procedury w związku z nieprzestrzeganiem przepisów w celu zapewnienia utrzymania trwałości rezultatów wypracowanych w projektach. Brak rozliczalności w odniesieniu do treści planów „After-LIFE” zwiększa ryzyko, że wnioski o dofinansowanie będą zawierały nierealistyczne założenia, jeśli chodzi o trwałość rezultatów.
- 46** Za kolejne uchybienie należy uznać to, że organy odpowiedzialne za realizację planów „After-LIFE” nie muszą być zaangażowane w ich opracowywanie. Koordynatorzy projektów przygotowują te plany, istnieje jednak ryzyko, że za zarządzanie budżetem i strategiami będą odpowiadać inne podmioty. Z tego powodu plany „After-LIFE” wyrażają raczej pewne ambicje, a nie mają charakteru operacyjnego.
- 47** Podsumowując, chociaż koncepcja planów „After-LIFE” stanowi cenny element zapewnienia trwałości rezultatów wypracowanych w projektach strategicznych, plany te są jednak mniej skuteczne ze względu na brak szczegółowych wytycznych, możliwy brak powiązań między organem opracowującym plan i organem go wdrażającym oraz brak rozliczalności za wdrażanie planów. Ze względu na te uchybienia istnieje ryzyko, że plany „After-LIFE” nie zapewnią długoterminowej trwałości rezultatów wypracowanych w projektach strategicznych w okresie po zakończeniu finansowania z programu LIFE.

Trudno jednoznacznie ocenić wkład projektów strategicznych LIFE we wdrażanie powiązanych z nimi strategii i unijnych celów

- 48** Do oceny skuteczności projektów strategicznych niezbędny jest dobrze zaprojektowany system sprawozdawczości i monitorowania. Monitorowanie i sprawozdawczość powinny umożliwiać zarówno rzetelne monitorowanie postępów, jak i ocenę wkładu projektów we wdrażanie powiązanych z nimi strategii i celów UE w zakresie środowiska i klimatu. Kontrolerzy Trybunału zbadali, czy wskaźniki ustanowione w projektach dostarczają istotnych informacji na potrzeby monitorowania i oceny projektów strategicznych oraz w jaki sposób przyczyniają się one do ogólnej oceny programu LIFE.

49 Podobnie jak w przypadku standardowych projektów w programie LIFE w przypadku projektów strategicznych również istnieje obowiązek składania sprawozdań z wyników przy użyciu zestawu wskaźników na trzech etapach: dziewięć miesięcy po rozpoczęciu realizacji, w połowie okresu realizacji i w momencie zakończenia projektu. W praktyce w projektach strategicznych stosuje się te same wskaźniki co w przypadku standardowych projektów. Koncentrują się one na wymiernych i mierzalnych wynikach, które są zazwyczaj osiągnięte w ramach standardowych projektów, takich jak oddziaływanie na określonym odcinku drogi wodnej lub obszarze lądu. Chociaż niektóre z tych wskaźników projektu są istotne również w kontekście projektów strategicznych, nie są one odpowiednie do przekazywania informacji na temat kluczowych celów obowiązujących w tych strategicznych projektach, te bowiem mogą dotyczyć zmian w zarządzaniu, koordynowania działań i angażowania zainteresowanych stron, budowania zdolności i powielania rezultatów. Wkład projektów strategicznych w realizację tych celów nie jest zatem mierzony. Komisja również zwróciła uwagę na ten problem w rocznych [zestawieniach wyników programu](#).

50 Oprócz standardowych wskaźników w projektach strategicznych wykorzystuje się do monitorowania wskaźniki dostosowane do danego projektu, specyficzne dla określonych obszarów interwencji i potrzeb. Wskaźniki te są opracowywane przez koordynatorów projektów i okresowo uwzględniane w sprawozdaniach okresowych i końcowych przedkładanych CINEA. Są one również wykorzystywane w mechanizmach monitorowania opracowanych przez koordynatorów poszczególnych projektów w celu monitorowania realizacji projektów w kontekście powiązanych z nimi planów lub strategii. Te mechanizmy monitorowania są jednak niespójne, a każdy z nich jest opracowywany w oparciu o różne podejścia i charakteryzuje się innym poziomem szczegółowości. W rezultacie trudno jednoznacznie ocenić ogólny wkład poszczególnych projektów strategicznych we wdrażanie powiązanych z nimi strategii. Chociaż informacje te są udostępniane Komisji i CINEA, nie mogą zostać zagregowane i wykorzystane do oceny ogółu projektów strategicznych lub całości programu LIFE, ponieważ są one specyficzne dla poszczególnych projektów.

51 Ponadto wszelkie oceny wkładu projektów strategicznych w realizację unijnych celów w dziedzinie środowiska i klimatu są również utrudnione ze względu na metodykę wprowadzoną w celu monitorowania wyników programu LIFE jako całości. W przypadku programu LIFE za wyniki programu uznaje się sumę wskaźników projektu dla wszystkich finansowanych projektów, niezależnie od tego, czy są to projekty standardowe, czy strategiczne. Takie podejście charakteryzuje się jednak następującymi wadami:

- wskaźniki projektu nie są odpowiednie do przekazywania informacji na temat kluczowych celów obowiązujących w projektach strategicznych (zob. pkt 49);

- do czasu udostępnienia i zgłoszenia wartości pośrednich przez koordynatorów projektu ocena opiera się na wartościach prognozowanych na moment ukończenia projektu; dotyczy to 19 z 28 wskaźników wykonania stosowanych w programie LIFE¹¹.

52 W związku z tym do czasu pełnego wdrożenia danego projektu strategicznego ocena programu LIFE opiera się na wartościach oczekiwanych z wyjątkiem sytuacji, gdy oprócz nich są również dostępne informacje na temat faktycznie osiągniętych wartości pośrednich. Komisja przyznaje, że podejście to stwarza ryzyko i ogranicza możliwość interpretacji danych, ponieważ oczekiwane wyniki mogą nie urzeczywistnić się¹². W sprawozdaniach specjalnych dotyczących [ram monitorowania wyników Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności](#) oraz [zielonej transformacji](#), opublikowanych odpowiednio w 2023 r. i 2024 r., Trybunał poruszył podobną kwestię, zwracając uwagę na to, że sprawozdawczość opierała się na szacunkach, a nie rzeczywistych wartościach. Ponad 11 lat po wprowadzeniu projektów strategicznych system monitorowania i sprawozdawczości nie pozwala zmierzyć dokładnie wkładu tych projektów w realizację celów środowiskowych i klimatycznych UE.

Niniejsze sprawozdanie zostało przyjęte przez Izbę I, której przewodniczy członkini Trybunału Obrachunkowego Joëlle Elvinger, na posiedzeniu w Luksemburgu w dniu 12 listopada 2025 r.

W imieniu Trybunału Obrachunkowego

Tony Murphy
Prezes

¹¹ Zob. sekcja „Other methodological comments” dotycząca wskaźników w programie LIFE zawarta w [tabelach danych na temat wyników w sprawozdaniach Komisji z wykonania WRF](#) oraz kolumna „Risks & limits and interpretation” w [arkuszu z metadanymi dotyczącymi wskaźników na potrzeby oceny programów na lata 2021–2027](#).

¹² Tamże.

Załączniki

Załącznik I – O kontroli

Projekty strategiczne LIFE – pomost między strategią a działaniami w terenie

- 01** Program LIFE, ustanowiony w 1992 r., jest podstawowym instrumentem finansowania projektów wdrażających politykę UE w dziedzinie środowiska i klimatu¹. W ramach programu wspierane są kluczowe inicjatywy UE, takie jak [Europejski Zielony Ład](#), [strategia na rzecz bioróżnorodności 2030](#) i [plan działania dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym](#). W okresie 2014–2020 programowi LIFE przyznano budżet w wysokości około 3,5 mld euro w ramach współfinansowania UE. W okresie 2021–2027 kwotę tę zwiększono do około 5,4 mld euro.
- 02** Aby ułatwić realizację programu w całej UE, poszczególne państwa członkowskie ustanowiły krajowe punkty kontaktowe w ramach programu LIFE. Są to jednostki administracyjne, których zadaniem jest promowanie programu LIFE, wspieranie wnioskodawców i koordynatorów projektów oraz pomoc w rozpowszechnianiu i powielaniu rezultatów wypracowanych w projektach w całej UE. Działania krajowych punktów kontaktowych mogą się znacznie różnić w poszczególnych państwach członkowskich, jak pokazano w [ramce 1](#).

¹ W okresie programowania 2014–2020 program LIFE był regulowany [rozporządzeniem \(UE\) nr 1293/2013](#); w odniesieniu do lat 2021–2027 obowiązujące przepisy określono w [rozporządzeniu \(UE\) 2021/783](#).

Ramka 1

Krajowe punkty kontaktowe w ramach programu LIFE w Hiszpanii, Polsce i Finlandii

W **Polsce** funkcję krajowego punktu kontaktowego pełni Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Zapewnia on współfinansowanie krajowe w przypadku większości projektów LIFE, w tym projektów strategicznych (do 35% wydatków kwalifikowalnych), i odgrywa rolę w zachęcaniu do realizowania takich projektów.

W **Finlandii** krajowy punkt kontaktowy jest częścią Ministerstwa Środowiska, które opracowało krajowy plan działania dotyczący projektów strategicznych LIFE (zob. [ramka 1](#) w tekście głównym niniejszego sprawozdania). W 2023 r. krajowy punkt kontaktowy opublikował również [sprawozdanie zawierające oceny własne przedstawione przez 54 projekty strategiczne](#). Inicjatywa ta uwidoczniła rolę krajowego punktu w planowaniu i ocenie projektów strategicznych.

W przypadku **Hiszpanii** działalność krajowego punktu kontaktowego jest prowadzona przez dwie jednostki w Ministerstwie Transformacji Ekologicznej i Wyzwań Demograficznych. Zapewniają one pomoc wnioskodawcom i koordynatorom projektów LIFE, ale działalność tych jednostek nie koncentruje się konkretnie na projektach strategicznych.

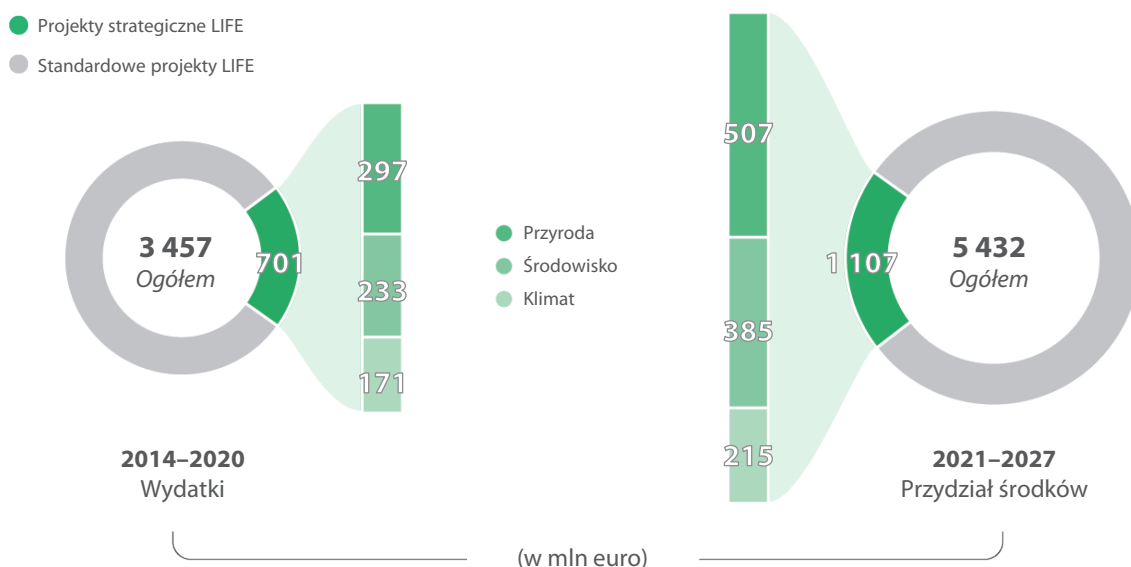
Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 03** Komisja wprowadziła koncepcję projektów strategicznych LIFE w ramach przygotowań do okresu programowania 2014–2020. W tamtym czasie szereg planów i strategii wymaganych na mocy wielu unijnych dyrektyw środowiskowych miało wkrótce wejść w etap wdrażania lub ich wdrażanie nie przebiegało wystarczająco sprawnie. Na przykład w przypadku [dyrektywy siedliskowej](#) miało dojść do przejścia od wyznaczania obszarów ochrony do aktywnego zarządzania tymi obszarami i ich odtworzenia. W toku była również realizacja planów gospodarowania wodami w dorzeczu na podstawie [ramowej dyrektywy wodnej](#).
- 04** Projekty strategiczne są projektami realizowanymi na dużą skalę (w szczególności w wymiarze regionalnym, międzyregionalnym, krajowym lub transnarodowym). Mają one na celu przyczynienie się do realizacji planów lub strategii w zakresie środowiska i klimatu opracowanych na podstawie konkretnych przepisów unijnych, innych aktów prawnych UE lub – niezależnie – przez organy państw członkowskich. W okresie programowania 2014–2020 terminem ogólnym były „projekty zintegrowane”, ale w latach 2021–2027 zostały one podzielone na „strategiczne projekty zintegrowane” (w których nacisk kładzie się na plany i strategię w zakresie środowiska i klimatu) oraz „strategiczne projekty przyrodnicze” (w których nacisk kładzie się na ochronę przyrody). W ramach projektu

strategicznego należy zapewnić zaangażowanie zainteresowanych stron i promować uruchomienie co najmniej jednego innego odpowiedniego unijnego, krajowego lub prywatnego źródła finansowania, a także koordynować finansowanie z tych różnych źródeł.

- 05** W okresie programowania 2014–2020 w ramach programu LIFE na realizację 70 projektów strategicznych przeznaczono 701 mln euro. W okresie 2021–2027 natomiast budżet na projekty strategiczne wynosi 1,1 mld euro. Do tej pory 25 projektów strategicznych otrzymało współfinansowanie UE w wysokości 436 mln euro (*rys. 1*). Dofinansowanie UE na rzecz pojedynczego projektu wynosiło od 7 do 16 mln euro w latach 2014–2020, a w przypadku okresu 2021–2027 do tej pory mieści się w przedziale 10–30 mln euro.

Rys. 1 | Rozdział wydatków w ramach programu LIFE w latach 2014–2027

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

- 06** W odróżnieniu od projektów strategicznych standardowe projekty LIFE mają zazwyczaj na celu ochronę określonego gatunku lub poprawę warunków środowiskowych na ograniczonym obszarze geograficznym. Najważniejsze różnice administracyjne między tymi dwoma rodzajami projektów przedstawiono na *rys. 2*.

Rys. 2 | Projekty strategiczne w porównaniu ze standardowymi projektami w ramach programu LIFE

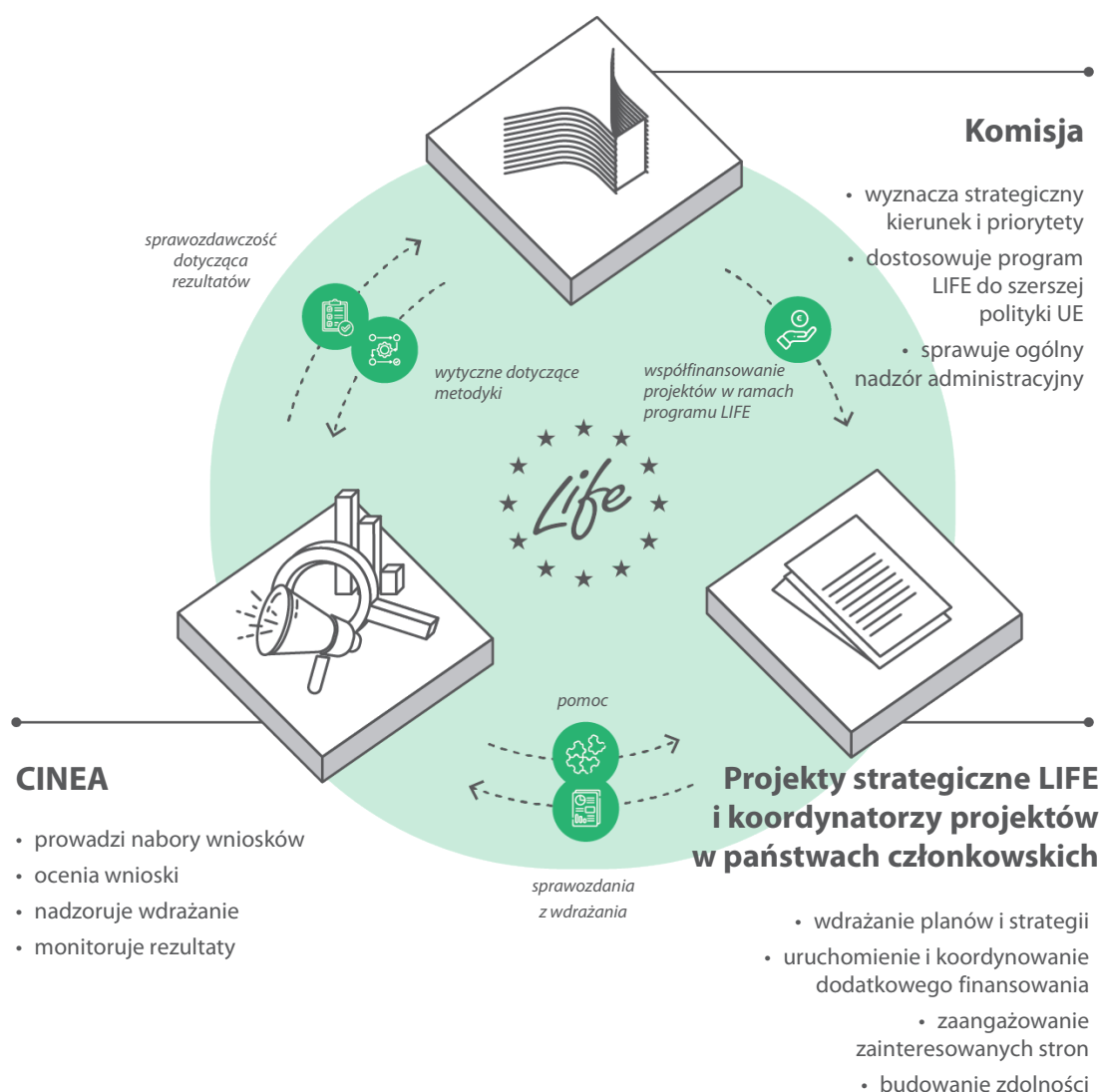
	Standardowe projekty LIFE	Projekty strategiczne LIFE
 Średni czas trwania projektu	1–5 lat	5–10 lat
 Obowiązkowe zaangażowanie zainteresowanych stron	✗	✓
 Obowiązkowe powiązanie ze strategią lub planem	✗	✓
 Obowiązkowe budowanie zdolności	✗	✓
 Uruchomienie dodatkowych środków finansowych	Niewymagane	Co najmniej jedno unijne, krajowe bądź prywatne źródło finansowania
 Zaangażowanie organów władzy	Niewymagane	Podmiot odpowiadający za wdrażanie strategii musi być zaangażowany w zarządzanie projektem
 Zapewnienie trwałości rezultatów	Wymagane w przypadku większości projektów	Wymagane w przypadku wszystkich projektów , w tym długoterminowe zaangażowanie i budowanie zdolności

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy na podstawie danych Komisji.

- 07** W okresie programowania 2021–2027 koncepcja projektów strategicznych była dalej rozwijana, tak aby dostosować ją do kluczowych polityk UE w zakresie środowiska i klimatu, takich jak Europejski Zielony Ład. Zwiększono kwotę dostępnego finansowania, a koncepcja ta została rozszerzona poza obszary, które były przedmiotem projektów w latach 2014–2020 (przyroda, woda, powietrze, odpady, łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej). Obecnie obejmuje ona również dodatkowe plany i strategie, takie jak plany działania dotyczące gospodarki o obiegu zamkniętym, plany zarządzania ryzykiem powodziowym, a także plany i działania miast neutralnych dla klimatu.

08 Komisja bezpośrednio zarządza wdrażaniem programu LIFE, w tym projektów strategicznych. Nadzór nad większością dotacji sprawuje Europejska Agencja Wykonawcza ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska (CINEA). Eksperti monitorujący projekty – zewnętrzne zespoły podlegające CINEA – pomagają partnerom projektu w spełnianiu wymogów programu LIFE w kwestiach takich jak sprawozdawczość finansowa i wskaźniki oraz udzielają porad i wyjaśnień. Role i obowiązki organów UE i państw członkowskich zaangażowanych w program LIFE przedstawiono szczegółowo na [rys. 3](#).

Rys. 3 | Role i obowiązki poszczególnych podmiotów

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

09 Jedną z funkcji projektów strategicznych, jeśli chodzi o zwiększanie skuteczności inicjatyw w zakresie środowiska i klimatu, jest angażowanie szerokiego grona kluczowych zainteresowanych stron² pochodzących spośród potencjalnych beneficjentów

² Motyw 5 rozporządzenia (UE) nr 1293/2013.

finansowania oraz tworzenie partnerstw między nimi. Do tego grona można zaliczyć przedsiębiorstwa prywatne, władze krajowe, regionalne i lokalne, fundacje badawcze, organizacje społeczeństwa obywatelskiego (takie jak organizacje pozarządowe) oraz inne podmioty zdolne do budowania zdolności i dzielenia się wiedzą. W naborach wniosków podkreśla się, że sprawozdanie końcowe z projektu musi zawierać plan „After-LIFE”. Celem tego planu jest zapewnienie, by osiągnięcia wypracowane w ramach projektu – takie jak współpraca między zainteresowanymi stronami oraz nowe lub zwiększone zdolności – utrzymały się również po zakończeniu realizacji.

- 10** Projekty strategiczne mają też pełnić funkcję katalizatora zmian w opracowywaniu i wdrażaniu polityki – promować i rozpowszechniać innowacyjne rozwiązania i dobre praktyki w zakresie środowiska i zmiany klimatu³. Celem jest stworzenie możliwości do powielenia modeli dla innych regionów i państw członkowskich⁴. Ponadto pełnienie funkcji katalizatora oznacza również uruchamianie i koordynowanie dodatkowego finansowania na rzecz działań uzupełniających, w szczególności z innych źródeł UE, takich jak fundusze rolne, strukturalne i badawcze, obok funduszy krajowych i regionalnych lub inwestycji prywatnych (*rys. 4*)⁵. Zakres, w jakim uruchamiane są inne fundusze UE, jest uwzględniany przy wyborze projektów⁶.

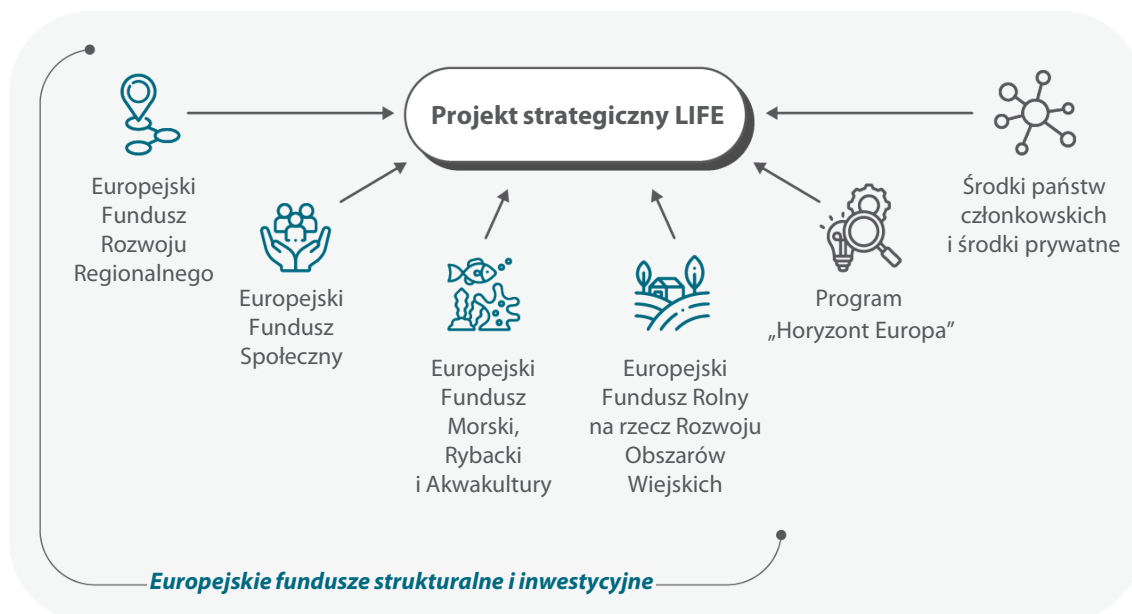
³ Komisja Europejska, CINEA, „LIFE Integrated Projects”, 2022, s. 1.

⁴ Tamże.

⁵ Komisja Europejska, „Integrated projects”, 2021.

⁶ Motywy 26–28 rozporządzenia (UE) nr 1293/2013.

Rys. 4 | Przykładowe źródła dodatkowego finansowania

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy na podstawie danych Komisji.

Cele i zakres kontroli oraz podejście kontrolne

- 11** Komisja promuje koncepcję projektów strategicznych LIFE wśród państw członkowskich jako sposób na ułatwienie realizacji krajowych planów i strategii w zakresie środowiska i klimatu. Trybunał zbadał w szczególności:
 - czy Komisja opracowała unijne ramy projektów strategicznych LIFE w taki sposób, aby projekty te mogły skutecznie przyczyniać się do osiągnięcia unijnych celów środowiskowych i klimatycznych;
 - czy do tej pory w ramach projektów strategicznych udało się osiągnąć założone konkretne cele.
- 12** Trybunał ocenił, czy koncepcję projektów strategicznych opracowano z myślą o potrzebach zidentyfikowanych w odniesieniu do programu LIFE i państw członkowskich, dzięki czemu była ona adekwatna. Kontrolerzy zbadali następnie, w jakim stopniu projekty strategiczne pełnią funkcję katalizatora. Skupili się przy tym na kwestiach takich jak wkład we wspieranie strategii państw członkowskich, koordynacja działań zainteresowanych stron, budowanie zdolności, rozpowszechnianie i powielanie rezultatów oraz uruchamianie dodatkowych środków finansowych.
- 13** Niniejsze sprawozdanie obejmuje zarówno okres programowania 2014–2020, jak i 2021–2027. Trybunał przeprowadził wywiady z pracownikami Komisji i CINEA. Kontrolerzy odbyli też wizyty kontrolne w Hiszpanii, Polsce i Finlandii, aby odbyć rozmowy

z koordynatorami projektów i przedstawicielami krajowych punktów kontaktowych LIFE. Trybunał dokonał przeglądu odpowiedniej dokumentacji, w tym rozporządzeń w sprawie programu LIFE, ocen skutków, ocen *ex post*, wieloletnich programów prac, naborów wniosków i dokumentacji projektowej (*rys. 3*).

- 14** Do próby dobrano 22 projekty strategiczne z łącznej liczby 95 finansowanych z programu LIFE według stanu na kwiecień 2025 r. Kontrolerzy przeprowadzili szczegółowy przegląd 12 projektów – po cztery z każdego z trzech wybranych państw członkowskich. W przypadku każdego z tych państw trzy projekty z czterech pochodziły z okresu programowania 2014–2020 i zostały wybrane w celu zapewnienia zrównoważonej próby w podziale na podprogramy LIFE (przyroda, środowisko i klimat), poziom strategii (krajowy, regionalny i lokalny) oraz stopień zaawansowania realizacji. Czwarty projekt strategiczny wybrano z okresu 2021–2027. W innych państwach członkowskich Trybunał dokonał przeglądu dokumentacji 10 kolejnych projektów strategicznych, które miały zostać ukończone do końca 2024 r.
- 15** Trybunał nie ocenił jakości strategii powiązanych z przedmiotowymi 22 projektami dobranymi do próby. Kontrolerzy starali się jednak znaleźć dowody na to, że Komisja i CINEA sprawdziły adekwatność i jakość strategii podczas weryfikacji adekwatności finansowania projektu z programu LIFE.

Załącznik II – Przegląd 22 projektów strategicznych LIFE objętych próbą kontrolną Trybunału

Legenda: Tak Nie Brak dostępnych danych Koordinator Partner Inna rola W pełni Częściowo												
		Najważniejsze informacje		Wybór projektów		Projekt strategiczny LIFE i powiązana z nim strategia			Uruchamianie środków finansowych		Wdrożenie	
		Okres realizacji (w latach)	Wkład UE (w mln euro)	Czy w momencie oceny występował rozpoznany problem?	Liczba podmiotów partnerskich	Obszar objęty strategią	Rola podmiotu odpowiedzialnego za realizację strategii	Czy projekt był ukierunkowany na wdrożenie całej powiązanej z nim strategii, czy może jej części?	Czy uwzględniono tylko inwestycje uruchomione bezpośrednio w ramach projektu?	Czy z obliczeń wyłączono finansowanie przyznane przed zatwierdzeniem projektu?	Czy skorzystano z ogólnounijnych platform?	Czy data zakończenia projektu nie uległa zmianie
OBJĘTE SZCZEGÓŁOWĄ KONTROLĄ	1	10	13		13	Przyroda						
	2	9	7		7	Zasoby wodne						
	3	8	9		6	Przystosowanie się do zmiany klimatu						
	4	10	10		69	Jakość powietrza						
	5	10	10		24	Przystosowanie się do zmiany klimatu						
	6	6	10		84	Jakość powietrza						
	7	7	12		30	Przyroda						
	8	7	11		23	Odpady						
	9	6	9		22	Łagodzenie zmiany klimatu						
	10	8	11		28	Przystosowanie się do zmiany klimatu						
	11	10	14		69	Jakość powietrza						
	12	7	12		54	Łagodzenie zmiany klimatu						
PRZEGŁĄD DOKUMENTACJI	13	6	11		22	Przyroda						
	14	7	11		7	Przyroda						
	15	9	12		5	Zasoby wodne						
	16	6	7		2	Przystosowanie się do zmiany klimatu						
	17	7	10		32	Odpady						
	18	6	10		6	Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej						
	19	8	10		7	Przyroda						
	20	9	10		18	Jakość powietrza						
	21	7	8		10	Łagodzenie zmiany klimatu i przystosowanie się do niej						
	22	7	10		7	Jakość powietrza						

Źródło: Europejski Trybunał Obrachunkowy.

Akronimy

Akronim	Definicja / wyjaśnienie
CINEA	Europejska Agencja Wykonawcza ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska

Glosariusz

Termin	Definicja / wyjaśnienie
Budowanie zdolności	Proces wzmacniania i budowania zdolności, umiejętności i zasobów poszczególnych osób i organizacji w dążeniu do osiągnięcia założonych celów.
Działania na rzecz klimatu	Działania mające na celu przeciwdziałanie zmianie klimatu i jej skutkom.
Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury	Unijny fundusz wspierający wspólną politykę rybołówstwa i politykę morską UE oraz program międzynarodowego zarządzania oceanami.
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego	Fundusz unijny mający na celu wzmacnianie spójności gospodarczej i społecznej w UE dzięki finansowaniu inwestycji mających niwelować nierówności między regionami.
Europejski Fundusz Społeczny	Fundusz unijny wspierający tworzenie możliwości kształcenia i zatrudnienia oraz poprawę sytuacji osób zagrożonych ubóstwem. Zastąpiony przez Europejski Fundusz Społeczny Plus.
Europejskie fundusze strukturalne i inwestycyjne	Pięć głównych funduszy unijnych, których wspólnym zadaniem było wspieranie rozwoju gospodarczego w całej Unii w okresie 2014–2020. Były to: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Europejski Fundusz Społeczny, Fundusz Spójności, Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejski Fundusz Morski i Rybacki.
Gospodarka o obiegu zamkniętym	System gospodarczy oparty na ponownym wykorzystaniu, naprawianiu, odnawianiu, regeneracji i recyklingu materiałów oraz dzieleniu się nimi w celu ograniczenia do minimum zużycia zasobów, ilości odpadów i emisji.
Instytucja zarządzająca	Organ krajowej, regionalnej lub lokalnej władzy publicznej (lub podmiot prywatny) wyznaczony przez państwo członkowskie do zarządzania programem finansowanym przez UE.
Koordynator projektu strategicznego	Podmiot nadzorujący wszystkie aspekty zarządzania projektem strategicznym LIFE, w tym planowanie, realizację, monitorowanie i sprawozdawczość.
Ocena skutków	Analiza prawdopodobnych (<i>ex ante</i>) lub faktycznych (<i>ex post</i>) skutków inicjatywy politycznej lub innego sposobu działania.
Plan „After-LIFE”	Plan sporządzany przez koordynatora projektu strategicznego LIFE, mający zapewnić, by korzyści płynące z projektu utrzymały się po zakończeniu początkowego okresu finansowania.
Postępowania w sprawie uchybienia zobowiązaniom państwa członkowskiego	Procedura, w ramach której Komisja prowadzi wieloetapowe postępowanie przeciwko państwu członkowskiemu, które uchybiło zobowiązaniom wynikającym z prawa Unii.
Program „Horyzont Europa”	Unijny program finansowania w zakresie badań naukowych i innowacji na okres programowania 2021–2027.

Program LIFE	Instrument finansowy wspierający realizację unijnej polityki w dziedzinie środowiska i klimatu przez współfinansowanie projektów w państwach członkowskich.
Projekt strategiczny w ramach programu LIFE	Projekt realizowany na dużą skalę, częściowo finansowany ze środków programu LIFE, mający na celu wdrożenie krajowej lub unijnej strategii bądź planu działania w zakresie środowiska lub klimatu.
Różnorodność biologiczna	Zróżnicowanie żywych organizmów – w ramach tego samego gatunku, różnych gatunków i ekosystemów – występujących w danym środowisku.
Zestawienie wyników programów	Załącznik do sprawozdania rocznego Komisji z zarządzania i wykonania zawierający przegląd informacji na temat realizacji wszystkich unijnych programów wydatków i osiągniętych wyników. Został wprowadzony w okresie 2021–2027.
Zmiana klimatu	Zmiany w klimacie Ziemi skutkujące nowymi długoterminowymi typami pogody.

Odpowiedzi Komisji

<https://www.eca.europa.eu/pl/publications/SR-2025-25>

Kalendarium

<https://www.eca.europa.eu/pl/publications/SR-2025-25>

Zespół kontrolny

W sprawozdaniach specjalnych Trybunału przedstawiane są wyniki kontroli dotyczących obszarów polityki i programów UE bądź kwestii związanych z zarządzaniem w wybranych obszarach budżetowych. Trybunał wybiera i opracowuje zadania kontrolne tak, aby osiągnąć jak największe oddziaływanie, biorąc przy tym pod uwagę kryteria takie jak zagrożenia dla realizacji celów lub zgodności, poziom dochodów lub wydatków w danym obszarze, nadchodzące zmiany oraz interes polityczny i społeczny.

Niniejsza kontrola wykonania zadań została przeprowadzona przez Izbę I, zajmującą się wydatkami związanymi ze zrównoważonym użytkowaniem zasobów naturalnych. Izbie tej przewodniczy członkini Trybunału Joëlle Elvinger. Kontrolą kierowała członkini Trybunału Joëlle Elvinger, a w prace kontrolne zaangażowani byli: Ildikó Preiss, szefowa gabinetu; Paolo Pesce, attaché; Emmanuel Rauch i Ramona Bortnowschi, kierownicy; Milan Šmíd, koordynator zadania; a także kontrolerzy: Angelika Zych, Magdeline Owusu Agyemang, Asimina Petri i Rogelio Abarquero Grossi. Thomas Everett, Tanja Tschurtschenthaler i Tomasz Surdykowski zapewнили wsparcie językowe, a wsparcie graficzne – Dunja Weibel.

Od lewej: Tomasz Surdykowski, Magdeline Owusu Agyemang, Asimina Petri, Ildikó Preiss, Dunja Weibel, Milan Šmíd, Emmanuel Rauch, Joëlle Elvinger, Paolo Pesce, Angelika Zych, Thomas Everett i Tanja Tschurtschenthaler.

PRAWA AUTORSKIE

© Unia Europejska, 2025.

Polityka Europejskiego Trybunału Obrachunkowego w zakresie ponownego wykorzystywania dokumentów została określona w [decyzji Trybunału nr 6-2019](#) w sprawie polityki otwartych danych oraz ponownego wykorzystywania dokumentów.

O ile nie wskazano inaczej (np. nie zamieszczono szczegółowych adnotacji o prawach autorskich), treści Europejskiego Trybunału Obrachunkowego będące własnością UE objęte są licencją [Creative Commons Uznanie autorstwa 4.0 Międzynarodowe \(CC BY 4.0\)](#).

Oznacza to, że co do zasady ponowne wykorzystanie jest dozwolone, pod warunkiem że treści zostaną odpowiednio oznaczone i zostaną wskazane dokonane w nich zmiany. W przypadku ponownego wykorzystania treści Trybunału niedozwolone jest zmienianie ich oryginalnego znaczenia albo przesłania. Trybunał nie ponosi odpowiedzialności za jakiegokolwiek konsekwencje ponownego ich wykorzystania.

Jeżeli konkretna treść wskazuje na możliwą do zidentyfikowania osobę fizyczną – tak jak w przypadku zdjęć, na których widoczni są pracownicy Trybunału – lub zawiera prace stron trzecich, wymagane jest uzyskanie dodatkowego zezwolenia.

W takim przypadku uzyskane dodatkowe zezwolenie na ponowne wykorzystanie określonej treści unieważnia i zastępuje wspomniane wcześniej zezwolenie ogólne. Powinny być w nim wyraźnie wskazane wszelkie ograniczenia dotyczące wykorzystania treści.

W celu wykorzystania lub powielenia treści niebędącej własnością UE konieczne może być wystąpienie o zgodę bezpośrednio do właścicieli praw autorskich.

Zdjęcie na stronie tytułowej: © Simon Dannhauer / stock.adobe.com.

Rys 5; załącznik I, rys. 2; załącznik I, rys. 4 – ikony: rysunki zostały opracowane z wykorzystaniem zasobów ze strony [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Załącznik I rys. 3 – ikony w zielonych okręgach: rysunek opracowano z wykorzystaniem zasobów ze strony [Flaticon.com](#). © Freepik Company S.L. Wszelkie prawa zastrzeżone.

Oprogramowanie lub dokumenty objęte prawem własności przemysłowej, takie jak patenty, znaki towarowe, wzory użytkowe, znaki graficzne i nazwy, nie są objęte polityką Europejskiego Trybunału Obrachunkowego w zakresie ponownego wykorzystywania.

Na stronach internetowych instytucji Unii Europejskiej dostępnych w domenie europa.eu zamieszczane są linki do stron zewnętrznych. Trybunał nie ma kontroli nad ich zawartością

i w związku z tym zachęca użytkowników, aby we własnym zakresie zapoznali się z polityką ochrony prywatności i polityką w zakresie praw autorskich obowiązującymi na tych stronach.

Wykorzystywanie znaku graficznego Europejskiego Trybunału Obrachunkowego

Znak graficzny Europejskiego Trybunału Obrachunkowego nie może być wykorzystywany bez uprzedniej zgody Trybunału.

HTML	ISBN 978-92-849-6130-6	ISSN 1977-5768	doi:10.2865/1480710	QJ-01-25-059-PL-Q
PDF	ISBN 978-92-849-6131-3	ISSN 1977-5768	doi:10.2865/0162603	QJ-01-25-059-PL-N

Cytowanie

Europejski Trybunał Obrachunkowy, [sprawozdanie specjalne 25/2025](#) pt. „Projekty strategiczne w ramach programu LIFE – stanowią pomost między strategią a działaniami w terenie, ale trudno ocenić ich oddziaływanie”, Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2025.

Program LIFE został ustanowiony w celu sprostania różnym wyzwaniom środowiskowym i klimatycznym, przed którymi stoi UE, w tym zanieczyszczeniu powietrza i wody, utracie różnorodności biologicznej i zmianie klimatu. W ramach projektów strategicznych realizowanych w programie LIFE zapewnia się państwom członkowskim wsparcie we wdrażaniu strategii mających na celu zmierzenie się z tymi wyzwaniami. W ramach kontroli Trybunał ocenił, czy projekty te zostały opracowane z myślą o osiągnięciu założonych celów oraz w jaki sposób realizowano to zamierzenie w praktyce. Kontrolerzy stwierdzili, że projekty strategiczne LIFE stanowią zachętę do współpracy i przyciągają dodatkowe środki finansowe, ale wykryli też niedociągnięcia w ustalaniu priorytetów w zakresie potrzeb, monitorowaniu i rozpowszechnianiu wypracowanych rezultatów. Ponadto w wielu przypadkach trudno jest jednoznacznie ocenić oddziaływanie i trwałość wyników uzyskanych w ramach projektów. Kontrolerzy zalecili wprowadzenie jaśniejszych kryteriów wyboru projektów, udoskonalenie wytycznych, szerszą wymianę dobrych praktyk oraz udoskonalenie planów, tak aby wypracowane rezultaty utrzymywały się po zakończeniu okresu finansowania.

Sprawozdanie specjalne Europejskiego Trybunału Obrachunkowego przedstawiono na podstawie art. 287 ust. 4 akapit drugi TFUE.

EUROPEJSKI
TRYBUNAŁ
OBRACHUNKOWY

Urząd Publikacji
Unii Europejskiej

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ OBRACHUNKOWY
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUKSEMBURG

Tel.: +352 4398-1

Formularz kontaktowy: eca.europa.eu/pl/contact
Strona internetowa: eca.europa.eu
Media społecznościowe: @EUauditors